

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Hegyedévre	4
Helyben bárhöz hozzá:	
Egész évre	20 kor.
Hegyedévre	5
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Hegyedévre	6

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
ünnap utáni napok kivételével.

Érkezési és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Árkereskedés kőiratok visszavételére
vagy megvásárlására nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A modern ember szabadságeszméi.

A Katholikus Kör közművelődési estélyén elmondotta: Dr Krüger Aladár.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A szabadság lánglelkű dalnokának szobra ott áll a világ legszebb és legelgályottabb királyi palotájával szemben és esküre emelt kézzel emlékeztet kései törpe nemzedékeket a hősök és mártírok korszakára. Néma szobor, de valami csodás varázserő sugárzik ki belőle, varázserő, aminőt sok élő ember elérni nem tud. Évről-évre megjelennek szobra előtt a hődölők, mint megjelennek élő királyok előtt az alattvalók. Hosszu ideig egységes volt a hődölő sereg és egységes volt annak zászlaja. Néhány év óta azonban mintha valami szakadás történt volna. A költő szobrához kétféle sokaság kétféle zászlóval siet. Az egyik hődölő csapat a költő tüzes magyar lelke egyes utódjának vallja magát, az egyetemi ifjuság ez, Szent Imre és Bethlen Gábor, Rákóczi és Széchényi eszméiért hevülő, munkára készülő, a nemzet nagyságán dolgozni kívánó magyar ifjuság. Zászlajuk a háromszínű lobogó, Isaszegnél győzelemmel kossorozott, Aradon könnyel áztatott zászló. Ha ezt a zászlót látom, elszorul és feldobog egyszerre a szívem, mert nincs több ilyen dicsőséges és ilyen szomorú zászló a világon! Gyönyörű életteljes viruló színein mintha mindig rajta volna egy-egy foszlány a gyász fátyolából — de nem vonhatták be ellenséges, mostoha idők soha olyan sűrű fekete gyászfütyölal, hogy annak feketeségén keresztül ne csillogott volna a reménység zöldje és haragos, fenyegető pirral át ne villogott volna az újabb véres csatákat, újabb diadalokat ígérő vörös sáv. Ez alatt a világ legszebb zászlaja alatt évről-évre új márciusi ifjak serege vonul a szobor elé s a mint egykor a költő mondotta, most ugyanolyan lelkes magyar ifjak száza és ezrei ismétlik az ő nagy esküjét a magyarok Istenére, hogy rabok tovább nem leszünk. És a szobor áll némán, karja ég felé emelve, mintha fájna minden tagjának a rákényszerített némaság, mely miatt nem mondhatja ismét az új márciusi ifjakkal együtt azt a dicső, egy országot megrázó nrgy esküvést.

Elmennek — és új sokaság következik. Van nekik is lobogójuk: egy foszlánya az előbbinek. Nem ellenség szaggatta ki belőle dicső csatán a fehérét és zöldet: ők maguk csonkították meg azt a dicsőségében is oly gyászos, gyászában is oly férfiasan dacos háromszínű lobogót. Csak a vér színe maradjon, nekik az is éppen elég. Ünnepelni jönnek ők is, ünnepelni azt a költőt, akinél a szabadságot szebben nem énekelte meg senki és akiben a magyarság lelke oly tüzesen lobogott, hogy végre a lángja önmagát égette el. A magyar szabadságot védte tollával és kardjával haláláig, de egy versében túlaradó lelkesedésében az egész világot szívére ölelte e szóval: világ-szabadság. És ez a vöröszászlós tömeg is a világszabadság harcosseregének vallja magát, nem veendő észre, hogy általuk jön a világra a legkegyetlenebb zsarnokság: a tömegek feleltelen zsarnoksága. Minő rettenetes ellentét az ünnepeket és az ünneplőket közt! Az ünnepeket még az elomló ércruhája is magyar szabású, annak az ünneplő tömegnek pedig csak a szó-kincse magyar, de nincs abban a magyar beszédében egy magyar gondolat, nincs abban a

felkesedésben egy töredék magyar szív. A magyar róna szépségeit ihletett lélekkel, rajongó szeretettel örökölte meg az ünnepeket; ünneplőinek a magyar alföld csak az a manapság szajkózva annyit emlegetett magyar ugar, amelyen feljogosítva érzi magát blazirt arccal száraz kórót rácsálni minden félbemaradt zseni. Harcot, forradalmat hirdetett a költő; akik szobra alatt gyülekeznek, azok is harcért, forradalomért lelkesülnek, de míg a költő forradalma Magyarországot nagyra, függetlenre akarta kiküzdöni, amíg a költő az első hívó szóra kész volt életét áldozni ideáljáiért, a szabadságért: addig ezeknek a tüntetőnek a vezérei a front mögött vezényelnek, ahonnan legkönnyebb elmenekülni, ha baj van — mint a hogy rossz nyelvek szerint a Talmud mondja: ha csatába indulsz, utolsóknak indulj, hogy elsőnek érkezzél haza — s harcuk célja: ezt az országot egy idegen érdekszövetkezetmártalékává tenni. Villámokot szórt a költő kardja és tolla Bécs, a magyar ősi ellensége felé; tisztelőinek Bécs a Mekkájuk, mely felé lakaj hizelgésével tekintenek, onnan remélve segítséget aknamunkájukhoz, hogy aztán, ha az akna felrobbant és maga alá temette Magyarországot, arra a sorsra juttassák majd szövetségeseiket is. Nincs nagyobb ellentét, mint a Magyarországot szabadságáért hősi halált halt költő és ujmódi tisztelői közt — és mégis, minden évben március 15-én piros lobogó alatt, vörös szalagos kossorozal megjelenik ez a félrevezetett tömeg és ünneplik a szabadság költőjét, mint az ő szabadságeszméjük dalnokát.

Két hődölő sereg, két világnézet, két kibékíthetetlen ellentét ugyanazon szobor előtt ugyanazon a napon és mind a kettő abban a hitben, hogy ő ünnepli a költőben igazán a szabadság apostolát — itt egy nagy, az emberiséget szívében megragadó, lelkében feltüzelő eszméről lehet szó, a mely annyira magával kapja az embereket, hogy kétféleképpen is képes magyarázni. Ha az a szobor mozdulni tudna, kétségtelenül együtt lelkesednék az egyik tömeggel és esküre emelt kezével lesújtana a másikra. Valamelyik seregnek hazug a lobogója, képmutatás az éljenzése. De egy bizonyos: mind a kettőt egy gondolat viszi oda hődolatra, egy gondolat: a szabadság.

Petőfi „Apostol” című költeményében van egy jelenet. A rab börtönének ablakára rászáll egy kis madár s dalolni kezd. Tíz éve senyved börtönében a rab, tíz év alatt kihalt szívéből minden tüz, minden szenvedély. De a madár csattogására a fogoly arcára mosoly száll, tíz év óta az első mosoly és felsóhajt: „Szabad világnak szabad vándora, te a szabadság hirmondója vagy!”

Szabadságért mennyi nemes vér omlott már a földön! És ezt a vért még a legdurvább lélek is tiszteletben tartja. Van egy újabb áramlat itt Magyarországon, mely mint valami modern szennyes árvíz igyekszik piszokba meríteni egész multunk dicsőségét. A szabadság hőseinek és vértanúinak sirjánál azonban még ez a csoport is valami tartózkodás-félet érezve áll meg. A rabnak arcát tíz évi szenvedés után is mosolyra deríti a szabadságnak csak megsejtése is s a kit egész tevékenységében csak a durva önzés vezet, önkéntelenül is tisztelettel hajlik meg az előtt a név előtt, melyhez

diadalmas vagy gyászos emlék, de a szabadságot kapcsolja.

Szokás ezt a mi időnk, mélyen tisztelt hölgyeim és uraim, melyben élünk, a felületesség klasszikus korának elnevezni. Lehet, hogy van benne sok igazság. Hiszen a mai ember egy évszázaddal idősebb ugyan a XIX. század emberénél, de törekvéseiben, merész szárnyalásaiban évezredekkel fiatalabb elődjénél. Új áramlatok, új gondolatok támadnak, új törekvések serkentenek bennünket előbbre és a mai kor fia kész örömmel engedi át magát minden új hullámnak, mint a hogy Madáchnál felkiált Ádám: Vezess, vezess új célra Lucifer! És nem gondolja meg, hogy ezt a felszólítást bizony nem egyszer — Luciferhez intézi.

Pezsdülő fiatal erők buzognak az új században. Repülni kívánunk nemcsak a levegőben, hanem a gondolat világában, sőt a gazdasági élet tehervonati sebességre berendezett útján is. Hogyne történnék meg ezzel a fiatal lélekkel, hogy van téved? Nem lehet őt érte nagyon hibáztatni — azoké a súlyos felelősség, azok ellen kell minden erővel küzdeni, a kik ezt a fiatalos felületességet a hálójában egy önző pók kiszámított gonoszágával és tudatosságával a maguk gonosz céljai, a maguk feneketlen mélységű sebe és feneketlen mélységű spekulációi javára zsákmányolják ki.

Természetes, hogy a legelső volt az eszmék közt, melyeket a modern ember lelke egész hevületével átkarolt, a szabadság gondolata.

Látta a modern ember, hogy évezredek óta folyik a küzdelem a szabadságért eredmény nélkül. Igazított tehát egyet a kérdésen s a szabadság helyett divattá tette — a szabadelvűségért való küzdelmet. Gondolta, ha a szabadságból szabadelvűséget csinál, ha ekképpen a fogalmat bővíti, talán mégis hamarabb hozzájut az eredeti célhoz, a szabadsághoz.

S valóban, a szabadelvűség hivatalos meghatározása teli van a szabadság gondolatával.

Alexander Bernát a következő meghatározást adja a szabadelvűségről: A liberalizmus azoknak a politikai, filozófiai, társadalmi irányoknak a neve, amelyek a szabadság elvét különböző viszonyokban és alkalmazásaiban vallják magukénak. Állampolitikai tekintetben a szabadság elve, a liberalizmus a nemzet önrendelkező jogát jelenti, szemben az abszolutizmussal, a parlamenti kormányformát, szemben a parlament hatalmát korlátozó formákkal. Egyházpolitikai tekintetben a liberalizmus az állam felsőségét jelenti az egyházzal szemben. Társadalmi tekintetben a szabadelvűség az egyenlőség elvével ellenkező előjogok eltörlesztését követeli. Filozófiaiilag a liberalizmus jelenti a gondolkodás autonómiáját, mely semmiféle külső tekintélynek nem veti magát alá.

Ez volna a liberalizmus, a szabadelvűség annak egyik leghivatottabb magyarzója szerint. Mint látjuk, csupa csillogó frázis, melyek közt egész szerényen, mintegy mellékesen húzódik meg néhány, kissé gyanusabb kifejezés is, mint az állam felsősége az egyház fölött, meg a tekintélyek elvetése a gondolkodásban. Pedig, ha jobban megvizsgáljuk a dolgot, különösen a magyarországi liberalizmusnál azt fogjuk találni, hogy az éppen ezekre a mellékésekre feltüntetett árnyalatokra feküdt reá teljesen, azoknak minél türelmetlenebb megvalósításában találta meg igazi feladatát.

„A nemzet rendelkező joga . . . parlamentarizmus . . .” szép dolog mind, de a liberalizmusnak mindenikhez minél kevesebb a köze.

Hiszzen ismerjük a „felvilágosodott abszolütizmus” frázisát, ismerjük II. Józsefet, aki ugyan elkobozta a magyar nemzet önrendelkező jogát és esze ágában sem volt a parlamenti kormányformának az árnyéka sem, mégis eszményképe a magyarországi liberálisoknak, mert szembe került az egyházzal. Ennyi elég a legutóbbi önkényuralomnak is, hogy elvhi liberálisaink glóriával övezzék fejét.

„Társadalmi viszonyok észszerű szabályozása . . . egyenlőség elvével ellenkező előjogok eltörlése . . .” ezek is igen szépen hangzanak, de csak addig, míg meg nem kísérli a liberalizmus, hogy átvigye őket a való életbe. Harminc évig a liberalizmus szabályozta a magyar közéletet, kezdve ama bizonyos emancipációtól egészen a recepcióig. Ha az a szabályozás olyan nagyon észszerűen ment volna végbe, ma nem állanánk ott, hogy a társadalom egész épületét az összeroppanástól kellene féltenuünk. Harminc évig azt tehetta a liberalizmus a magyar társadalommal, amit akart. Szabályozhatta a liberális ész törvényei szerint — és beleszabályozta Amerikába és az általános, forrongó elégtelenségbe. Aztán azok a bizonyos előjogok. Eltörlendők, mondja rájuk a liberalizmus. De nem mind törlendők el, csak azok, amelyek az egyenlőség elvével ellenkeznek, teszi hozzá nagy óvatosan. Ugy? Tehát akkor vannak olyan előjogok, amelyek az egyenlőség elvével ellenkeznek és vannak olyanok is, amelyek nem ellenkeznek. Igen, mondja a liberalizmus, feledvén, hogy ha az egyenlőséggel kapcsolatban az előjogokat emlegetjük, akkor a tétel csak így állhat: vagy előjogok, vagy egyenlőség. De a liberalizmusnak szüksége van mint jelszóra, cégére és szüksége van az egyenlőséggel megtérő és azzal meg nem férő előjogok skatulyáinak gyártására is abból a célból, hogy aztán abszolút urként ő döntsön a felől, melyik előjog fér meg az egyenlőség elvével és melyik nem, tehát melyik törlendő el és melyik tartandó fenn? Így esik meg aztán, hogy a liberalizmus élénken tiltakozik mindenütt a történelmi előjogok ellen, mert azok szerint nem férnek meg az egyenlőség elvével, de valóságos melegágyává lesz a vagyonnal, különösen az ingó vagyonnal járó előjogoknak s ezekre azonnal kisérti, hogy ezek az egyenlőséggel megférnek, mert hiszen mindenki gyűjthet magának vagyont és a felvidéken csak azért vannak dúsgazdag liberális uzsorások mellett koldusbotra jutott egész falvak, mert ezek még nem szereztek maguknak tudomást a liberalizmusról és nem gyűjtöttek maguknak vagyont.

Arról ezúttal hallgatók, hogy valamikor tudtunk a nagyobb jogokkal járó nagyobb kötelességekről is, melyek az ellentéteket kiegyenlíteni hivatva, míg a liberalizmus meglepszik azzal, hogy az ő kedvenceinek előjogai az egyenlőség elvével megegyeznek, hogy aztán ezekkel az előjogokkal ki hogyan él, az az ő dolga.

Aztán ott van az a bizonyos „autonom gondolkodás.” Más szóval, divatosabban: szabad gondolat. Gyönyörű szép frázis, kivált ha megértette, a ki kitalálta. Csakhogy ez utóbbi tekintetben némi kételyeink is vannak. Ma divat a szabad gondolatért küzdeni, persze csak szabad és jó nagy szájjal, mintha Magyarországon a gondolat szabadságát bárki is veszélyeztetné. Nemcsak gondolni szabad mindenféle örültséget, hanem terjeszteni is szabad a hiszékenyek közt. Rágalmazni is szabad, hatósági személyeknek a nyílt piacon valótlanságokkal osztály és vallás ellen izgatni is szabad és szabad a világ sajtóját teleszemetelni azzal a rágalommal mégis, hogy itt nincs szabad gondolat, itt küzdeni kell a szabad gondolatért! Ha az ember ezeket az elszabadult gondolatokat hallja, önkéntelenül is feltámad benne a kérdés, hogy hát akkor ugyan mi lehet még ennél is szabadabb gondolat? Hiszen ez már szabad vásár a büntetőtörvénykönyv, a józanság, a hazafiság és tisztesség határain messze túl! Még képtelenebb dolog, teljesen zagyva beszéd az „autonom gondolkodás.” Autonomia annyi mint öntörvényhozás. Autonom gondolkodás tehát az olyan, mely magának szabja meg törvényeit. A gondolkodásnak

meg vannak a maga törvényei és ezek ugyanazonosak az első embertől az utolsóig, Grönlandtól Patagónáig. Mihelyt gondolkodom, ez már törvényszerűséget tetelez fel s ezek alól a törvények alól csak akkor szabadulhatok, ha megszűntem gondolkodni. Gondolkodásom eredménye lehet különböző: elgondolhatom, hogy a föld kering a nap körül, vagy hogy a nap kerüli meg a földet, hogy a mozdonyt eszes ember hozta létre, de az eszes ember nem egy nála még eszebb felsőbb lénynek, hanem az ostoba véletlennek köszönheti létét. Mindenik gondolat ugyanazon törvények szerint jön létre, megfigyelés, következtetés, stb. és ítélet útján. Lehet a megfigyelés, következtetés, ítélet téves, de a gondolati művelet, a gondolat születése teljesen egyazon törvények szerint történik, mindössze az a különbség, hogy egyik a törvényt jól alkalmazza, a másik pedig rosszul, értelmetlenül, hamisan. Még elképzelni sem tudjuk, hogy más törvények szerint is lehessen gondolkodni. Már most tessék megérteni, micsoda abszurdum az, hogy a gondolkodás önmagának szabja meg törvényeit, legyen autonóm, törölje el eddigi törvényeit és hozzon helyettük újakat. De hiszen az egész gondolkodásunk ezekben az örök és velünk született törvényekben gyökerezik. Gondolat, csinálj magadnak új törvényeket: ez éppen olyan bölcs felszólítás, mint például — ember, nyeld el önmagadat és aztán teremtsd magadat újjá!

És ugyanaz a liberalizmus, mely a gondolatnak ilyen képtelen autonómiát akarna szerezni, ha tudna, elveti az akarat szabadságát. Azt hirdeti, hogy egyfelől gondolkodásomat nem köti semmiféle törvény, de az akaratom a determinizmus rabszolgája. Fel kell szabadítani a gondolatot s el kell hitetni vele, hogy nincs kötve törvényhez, első sorban a józanság törvényéhez sem, másrészt ezt az elszabadult gondolatot meg kell nyugtatni, hogy mikor cselekedetté alakul át, akkor felelősséggel nem kell törődnie mert hiszen nincs szabad akarat, nincs felelősség, tehát nincs lelkiismeret sem. Kigondolhatom a legelvetemültebb tettet is, boríthatok vérbe egész országot, mert szabad a gondolat, de mikor vérben párolog a fellázított tömeg keze, azért csak nem lehet felelős senki, hiszen szegényeknek nincs szabad akaratuk.

Ilyen zagyva tartalommal, de az újság ingerénél fogva és a hangzatosság lármája mellett nagy érdeklődést keltve lépte át a kiegyezés utáni Magyarország határait a liberalizmus. Modern dolog volt, az újjászületett ország pedig megittasult a szabadság levegőjétől, mint a diák a majálison, modern, legmodernebb akart lenni s első dolga volt: fölesküdni a legeslegmodernebb dologra, a liberalizmusra. Így került a modern Magyarország politikai hitvallomásába első tételül a szabadság helyett a szabad-
elvűség.

Valamelyik regényírónk egész nagy regényt irt ezzel a címmel: a szabadság hősei és vértanúi. Ha ma élne, megírhatna egy másik sokkal izgatóbb, érdekesebb és szomorubb regényt a szabad-
elvűség élelmeseiről.

A magyar liberalizmus valami egészen különös specialitás.

Külföldön a liberalizmust a nemzeti polgári elem ütőkártyául használta ki a nemesség ellen. Új elem volt a polgárság a közélet terén. Megelégette eddigi csöndes, visszavonult szerepét és helyet követelt magának a fórumon. Még pedig első helyet. Már a király is polgárnak hirdeti magát és Lajos Fülöp nem diszhintón vagy lóháton indul ki palotájából fővárosába, hanem gyalogosan s kard helyett egy szerény esernyőt tart fölséges kezében. A napkirály leszállt a bankár, az ügyvédi rodájába és polgárkirály címmel ékeskedik. Ennek a feltörekvő polgárságnak jelszava külföldön a szabad-
elvűség, ezért sürgeti az előjogok közül azok eltörlését, melyek az ő előmenetelének akadályai, de féltékenyen őriz és a hadsereg fegyverével is megvédeni kész minden olyan előjogot, mely őt viszont az alatta levő osztályokkal szemben juttatja kedvezőbb helyzetbe. Ez a külföldi liberalizmus megtette a maga kötelességét, a nemzeti érdeket, a nemzetből fakadó polgári osztályt közéleti szerephez juttatta. Franciaországban

igyekezett a forradalom után ismét rendet csinálni, Németországban jelentős szerepe volt a német egység létrehozásában, aztán egyszerűen elmúlt, volt, nincs, többé. Franciaországban még szélsőbb irányzatok szárnyalták túl, Németországban most morzsolódik szét a centrum és a nemzetköziség közti harcban, kortünet volt, a mely jön és távozik.

Nálunk ellenben a liberalizmust nem a nemzeti erősödés szükségszerűsége, hanem csak a divat hozta be, mint a krinolint. Nálunk az a fölfelé véresszájú demokráta, lefelé parvenü göggyében valóságos oligarcha allűrökkel föllépő, kétszinű, Jánus-arcú és mindkét arcával hazug liberalizmus ma is panacea és nyenyulj hozzám egyszerre. Ugy viselkedik, mint a valódi, egyedüli, noch nie da gewesen modern szabadság-eszme. A lelkek mélyén, mondjuk meg őszintén, már régen túl vannak az emberek nálunk is a liberalizmuson. Az egyik rész belátta, hogy a liberalizmus nálunk csak kárt okozott s visszavonult tőle, a másik rész arra a meggyőződésre jutott, hogy a liberalizmusral a rombolás útján tovább haladni már nem lehet, választott tehát magának még szélsőségebb, a további rombolásra még alkalmasabb eszközöket, jelszavakat, irányzatokat. Így lett — és ez a legjellemzőbb tünet — a husz év előtti mérsékelt, liberális, békésnek látszó szabadkőművesség a mai türelmetlen, más vagyonára éhes, nemzeti gondolatokat kikacagó, mindenfelé nyíltan gyújtogató csóvakkal járó szabadkőművesség. Ez már régen nem a szabad-
elvűség álarc, és mégis, állandóan halljuk ma is a liberalizmust emlegetni, fogadkoznak nagynevű augurok a liberalizmushoz való tántoríthatatlan hűségükre és el akarják hitetni másokkal, a mit ők maguk sem hisznek — és mindez miért? Miért nem mondjuk ki mi is nyíltan, hogy a szabad-
elvűség is éppen olyan koráramlat volt, mint mondjuk Hugo Viktor romantizmusa, volt, elmúlt, fölösleges dolog kísérteteket földézni?!

Megmondjuk nyíltan, azzal az elfogulatlan pártatlansággal, mellyel a társadalom tüneteit konstatálni kell. Nyugaton a szabad-
elvűség osztályérdekeket szolgált; nálunk azoknak túlhajtott érdekeit, a kire Kempis Tamás szavai illenek: nincsen nyugtuk, de mást sem hagynak békében.

És itt megállok. Nem kívánok a mai ünnepléses alkalommal a szükségesnél bővebben foglalkozni olyan kérdéssel, mely kellemetlen félremagyarázásokra szolgáltatathatna okot. De azt a le nem tagadható tényt meg kell állapítani, hogy a liberalizmus cégére alatt ment végbe Magyarország elkeresztényíttelése.

Az első lépés volt ehhez a szabad verseny elvének bálványul felállítása. Egyenlőtlen (erőknek szabad versenyre bocsátása: a legnagyobb egyenlőtlenység, többet mondom: kegyetlenség. A szabad verseny pár évtized alatt tönkre tette a magyar középosztályt s lett belőle kamatrafüzött rabszolga, sovány fizetésből nagy tekintélyt tartayi próbáló hivatalnok, lett a magyar jóléteből cifra nyomoruság. A szabad verseny elvén alapuló liberális törvényhozás megingatta a nép alatt a földet s lelkében a haza szeretetét. Nézzék meg a liberális sajtót: melyik keresztény magyar ember ismerné fel annak vörös nyakkendő utazójában — a Kemény Zsigmondok utódait? Nézzék meg a liberális színműirodalmat: leányaink számára a színház ma egyszerűen megközelíthetetlen a színpadra vitt liberális erkölcsök miatt. A szépirodalom „csak férfiak” számára íródik s míg Széchenyi a kaszinókban a nemzet legjobbjainak találkozásából fakadó eszmék gazdag forrását remélte, a legliberálisabbnak kikiáltott kaszinóban vén bankárok a meztelen táncosnőnek tapsolnak. Bevittük a liberalizmust a családba — és szaporodnak a válások, a családi drámák. Segítségül bevittük a liberalizmust az igazságszolgáltatásba is — és az esküdtek bokrétaival köszöntik, primadonna módjára ünneplik a fölmentett gyilkost. Vannak már liberális iskoláink — és a büntetőjogász nem tud elég erős gátat találni a fiatalok bűnösökkel szemben. Megvalósult az igazi liberális elv: a tekintélyek, a vallási, erkölcsi, történelmi, tisztességi tekintélyek eltávolítása — és helyükbe jött a hazugságok te-

kintéle. A kereszt egyre jobban leszorult a közéletből — lásd a liberális elvet: az állam felsősége az egyház fölött — de vele leszorult nemcsak a keresztény elem, hanem a keresztény erkölcs, a keresztény tisztesség, a keresztény magyar hazafiság is — ugyan mit érünk vele, ha kárpótlásul reggel, délben és este a harangszóra minden közéleti vezérférfiu hivatalból kinyilvánítja a maga rendületlen liberalizmusát?!

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

A modern ember szabadságélményét a szabadelviséget állították oda és ennek az önmagában véve egészen szép hangzású jelszónak adtak olyan tartalmat, mely ezt a szabadságot forró, égő vágygyal szemjuhozó modern embert egy jelszó összekötözött rabszolgájává tette. Szabadságot kerestünk és újabb, még terhesebb, még zsarnokibb szolgásgba jutottunk: a jelszavak rabszolgasága alá. Eljutottunk oda, hogy az eszmék teljes összezavarásának csattanós tanubizonyosságául a szabadság és hazaszeretet költőjét lehangosabb zajjal a lelkiismeretet jelszavak békóiba verő és a nemzetet nyíltan gyalázó sokaság ünnepli március idusán.

Új szabadságharc kell itt, hölgyeim és uraim, a lelkek szabadságharca hazug jelszavak előítéletei ellen.

A kik a liberalizmusra akarták építeni a modern ember szabadságát, elvetették minden szabadság kezdetét: a keresztény igazságot és ezzel elvesztették magát a szabadságot és lesiklottak a haza főséges gondolatáról. Pedig nincs szebb, nincs emberibb, nincs igazabb szabadság, mint a mit a kereszténység hirdet és nincs dicsőségesebb hőse és vértanuja az emberi szabadságnak, mint Krisztus és nincs igazabb jelvénye a szabadságnak, mint a mit ott látunk a szabad Svájc, a szabadságért évezredekben át annyi vért ontott Görögország, a szabadságért annyi dicső vértanút áldozott Magyarország cimereiben: a kereszt. Az a korszak jött el ismét, a mikor küzdeni kell a zsarnokság, a lelkeket békóba verő zsarnokság ellen, az igazi szabadságért, a világmegváltó keresztény gondolat szabadságért. Nagy küzdelem ez: szabadságharc és kereszties háboru egyszerre. A győzelemben nem kételkedünk. Tudjuk, miért küzdünk és tudjuk, ki ebben a küzdelemben a mi legfőbb segítségünk. Tudjuk, hogy fölemelt kezünkkel a győzelmet intettük le küzdelmeink számára, mikor harcba indulva, céltudatosan a keresztény szabadság eszméjét egész lélekkel átérve egy szívvel, egy akarattal megfogadtuk, hogy rabok tovább nem leszünk!

A királyi kihallgatások.

Bécs, márc. 15.

A tegnap kezdődő királyi kihallgatások ma dében folytatódtak. Gróf Tisza István és báró Láng Lajos jelentek meg ma a király előtt, hogy elmondják a véleményüket a válság megoldására nézve.

Gróf Tisza István féltizenegy órakor ment be a király dolgozószobájába. Az audiencia háromnegyed tizenkét óráig tartott. Tisza a várakozó újságírók kérdéseire ezeket mondta:

— Tisztelt uraim, természetesen nem mondhatok egyebet, minthogy *ötnegyed órán át voltam őfelségénél kihallgatáson* és az audiencia alkalmával a felség kérdéseire válaszoltam, *elmondottam nézetemet a politika; helyzetéről és a válság megoldásáról.* Délután visszautazom Budapestre.

Tisza ezután tréfálkozva válaszolt az újságírók többi kérdésére. Általában igen jókedvűnek és derűsnek látszik, mint a ki meg van elégedve az audiencia eredményével.

Tisza után báró Láng Lajost fogadta a király. Láng az audiencia után színién csak külsőségekről nyilatkozott az újságírók előtt.

Szell Kálmán titkos tanácsos tegnap érkezett meg Bécsbe. Gróf Andrássy Gyula ma este érkezett s ugyancsak ma este érkezett meg gróf Zichy Aladár Bécsbe. Mind a három politikus holnap délelőtt jelenik meg Schönbrunnban a királynál kihallgatáson.

Bécsből érkezett telefonjelentés szerint újabb elhatározás a meghívások tekintetében csak szombaton várható s hogy Bécsben azt hiszik, hogy az új miniszterelnök csütörtökön, de legkésőbb pénteken jelentkezni fog.

Láng Lajos audienciája.

Bécs, márc. 15.

(Saj. tud.) Láng Lajos ma háromnegyed 2 óráig volt audiencián az uralkodónál. A kihallgatás után Láng a következőket mondotta:

— Előterjesztéseimet nagy figyelemmel hallgatta meg az uralkodó:

A tejellátás városi kezelésben.

A főkapitány és főorvos jelentése.

Nagyvárad város közönségének a legszükségesebb élelmiszerrrel: a tejjel való ellátása már régebbi idő óta foglalkoztatja egy városi tanácsot, mint a lakás- és élelmezési szakbizottságot. Főleg az volna kívánatos, hogy a közönség tejjel való ellátását a város vegye a kezébe, mert éppen a tejhamisítás utján történik a legtöbb visszaélés, amelyet hatósági felügyelettel és kezeléssel lehetne legjobban és legalaposabban meggátolni. Ilyen hatósági tejellátás már sok helyen fényesen bevált, különösen Németországban, de hazánkban is, pl Temesvárott.

A lakás- és élelmezési bizottság javaslatára a városi tanács a hatósági tejellátás tanulmányozására Gerő Armin főkapitányt és dr Mayer László városi főorvost küldték ki Temesvárra, akik tanulmányutjuk eredményéről részletes jelentésben számoltak be a tanácsnak.

A jelentés szerint Temesvár városa 1910. december 1-én nyitotta meg a városi tejközpontot, napi 2500—3000 liternyi tejmennyiséggel, amelyet fokozatosan fejlesztett, hogy ma már 10,000 liternyi tejet forgalmaz, a város egész tejfogyasztásának 30 százalékát. A tejet a város a környékbeli uradalmaktól, kisbirtokosoktól és tejtermelőktől szerzi be, akiket szerződésileg leköt.

A tejközpont a vágóhid mellett van ideiglenesen, ahol a vágóhídi hűtőházat és vilamos erőt a tejtermékekhez is felhasználják; de tervbe van véve, hogy a vasutállomás közelében megfelelő helyiséget építenek a tejellátás céljaira.

Az üzlet önálló vitelével egy szakszerűen képzett tejmester van megbízva; kivülről alkal-

mazva van egy segédkönyvelő és egy pénztárnok az irodában, továbbá egy segéd gépész, két tejmunkás, két tisztogató asszony, négy napszámos, tizenkét kocsis és egy kocsisfelügyelő, mint segéd és kiszolgáló személyzet.

A tej egészségi ellenőrzése a legnagyobb szigorúsággal eszközöltetik. Az ellenőrzés már az istállóban kezdődik. A tehének tuberculinál be lesznek oltva, a reagáló kiküszöbölve: meg lesz ezenkívül vizsgálva hatósági orvos által minden egyén, aki a tehennel foglalkozik. Az egyes községekben központi helyiségek vannak berendezve, ide viszik a termelő a tejet, ahol az intézet megbízottja azt átveszi, megvizsgálja, savra és fajsúlyra, itt azután a tej le lesz hűtve 60 Celsiusra és kannákban leplombozva a legközelebbi vonattal a központba küldik.

A központ esetenként és szükség szerint megbízottja által ezen telepeket ellenőriztetik. A tejszállítmányt a telepen a tejmester veszi át, azt izre, kinézésre, fajsúlyra és zsirtartalmára megvizsgálja és a megfelelő hűtés és paszterálás után nyert tiszta tejet részint bádóg edényekben, részint légmentesen bedugaszolt literes palackokban bocsátja áruba.

A tejközpont által eladásra bocsátott tejtípusok és tejtermékek ezek: tejszín, és tejföl, vaj, uró, joghurt, sovány tej, féltej, iró és savó.

A temesvári tejközpont által a közönség részére szállított tej teljesen kifogástalan, tiszta jó tej, ami a minden egyes esetben véghezvitt vizsgálat által teljesen garantálva van.

A rendes abonensek a megrendelt tejet és tejtermékeket a házhoz szállítva kapják, a szegényebb néposztály részére pedig a város periferián hűtőszekrényvel berendezett tejárutó bódék vannak felállítva, amelyekben egy bizonyos mennyiséget a város által fizetett asszonyok szabott áron árusítanak.

A kötött szerződések szerint a termelőktől beszerzett tejnek literenkénti átlagos ára 17 fillért tesz ki, a város pedig télen-nyáron egytörmán a házhoz szállított tej literjét 24 fillérbe, a bódében árusított tejnek literét 22 fillérben szabta meg.

A hivatalos kimutatásból láttuk, hogy a tejközpont a megnyitás vagyis 1910. december 1-től 1912. január 1-ig számított 13 hónap alatt összesen 1.573.175 liternyi tejmennyiséget szerzett be és azt túnyomólag mint tejet s csak kis részben mint tejterméket hozta forgalomba.

Eme összes tej és tejtermékek vételára volt 258.438 korona 22 fillér, b-folyt pedig 342.394 korona 87 fillér, az év végén készletben maradt tejáru értéke 703 korona 84 fillér. 343.098 korona 71 fillér, mutatkozott összes bruttó jövedelem 84.660 korona 49 fillér, vagyis literenként 3 fillér. A költségek: u. m. központi és vidéki tejgyűjtő telepek üzemei és kezelési költsége, továbbá személyzeti illetmények, szállítási és fuvarozási költségek, beszedési különbözet és beruházási költségek kamatai, valamint átvett felszerelési költségek kitétek összesen: 82.242 korona 01 fillér, maradt 13 hónapi tényleges tiszta jövedelemnek 2418 korona 48 fillér.

A fentebb ismertetett hiteles adatok és a tapasztalt kedvező hatás és eredmény alapján nem lehet más a javaslatunk, mint az, hogy Temesvár város mintájára mi is egy községi tejkezelő és értékesítő telepet állítsunk fel és eziránt a tekintetes Tanács a közgyűlésnek mielőbb tegyen előterjesztést, úgy hogy az üzem lehetőleg még ez évben megkezdhető legyen.

A legszebb

estélyi és bálipőők

MOSKOVITS Bémertéri fióküzletében.
Szabott gyári egységáruk.
Telefon 687

Telefon 687.

Március 15-iki ünnepek.

Március idusát az idén is a szokott fényes és lelkesedéssel ünnepelték szerte az országban, a fővárosban és a vidéken egyaránt.

Az ünnepélyek Nagyváradon is a hagyományos módon mentek végbe. Az iskolák mindenütt fényes ünnepségeket tartottak, így a főgimnázium, a reáliskola, a községi polgári leányiskola, a női kereskedelmi tanfolyam, a felső kereskedelmi iskola, és róm. kath. tanítóképezde stb.

A munkapárt társasvacsorája.

A nagyváradai munkapárt ez évben külön ünnepelte március idusát.

A Rimánóczy étteremben gyűltek össze a párt vezetői és tagjai közül sokan. Ott voltak: dr. Hoványi Géza orsz. képviselő, dr. Moskovits József, Moskovits Mór, Hofbauer Pál, dr. Moskovits Miklós, Buttyka Lajos, Kiss Géza, Lukács Ödön, Justh Károly, Gábel Jakab, Rimánóczy Béla, Biszterszky István, dr. Váradi Ödön, dr. Medvigy Gábor, Fényes Manó, dr. Frankó József, Jancsóvicz Jenő Rósenberg Izsó, Weisz Mór stb.

Először Hoványi Géza orsz. képviselő emelkedett szólásra. Március 15-ének ünnepelésére gyűltünk össze — ugymond — Mentől jobban távolodik a nagy idő, annál jobban nő tiszteletünk, hála az akkori hazafiak iránt. Mint a tavasz a természetet felébreszti, úgy rázták fel a nemzetet a lethargiából a márciusi eszmék. Más fogja méltatni a nagy napot, így ő csak röviden szól. Elmúlt az idő, mikor csak egy párt foglalta le a maga részére a napot. Most együtt érez az egész nemzet. (Eljenzés.)

Lukács Ödön szólalt fel ezután. Méltatta a nagy nap emlékét. Minő hang lehetett, melyre századokon át tespedő nemzet talpra állt s fegyvert fogott, hogy megvédje a nemzet szabadságát. A szurony elnyomta a szabadságot, lelkesedést. Az isteni gondviselés azonban adott újból nagy férfiakat, akik ismét megmozgatták a nemzetet, hogy új életre keljen a magyar nemzet. Ez nagy munka volt. Deák Ferenc sikeresen megoldotta. Mi Deák Ferenc politikájának követői vagyunk. Meg kell állapítani, hogy megtartottuk-e ezen politikát. Az idő megváltozott, gyárak vannak, a kultúra elhat mindenüvé. A magyar nemzet ma már a külpolitikában is számít. Megőrizni a márciusi szent hagyományokat s amellett haladni az európai nemzetek mellett s közgazdaságilag megerősödni előre. (Taps.) Az eszmékért kell küzdeni. A szabadeszmék és igazság diadala érvényesüljön. A hazaszeretet olvaszson fel minden faji és vallási különbséget. A magyar nemzet boldogulására üríti poharát.

Dr. Medvigy Gábort a lelkes önm, de egyuttal a skepsis is ragadja magával. Magyar ünnep ez, idegen nem is érti, mert nem ismeri az évszázados fájdalmakat. Mi is történt március 15-én; megindították az első magyar sajtót s kinyomták a 12. pontot s utána a Talgramagyart; vállukon vitték ki a börtönből Sztáncsics Mihályt s különös éppén ma, hogy ugyanakkor Bécsben Kossuthot éltetik s a Habsburg-család egy tagjának ajkáról a trón-előtt elhangzik a magyar nemzet követelése. Ezután jön a gyász, vér, a 13, a némaság. . . . Es ma mi van, mi váltotta a gyászt örömmre. Az igazság követelése révén elértük, hogy szabad a sajtó, szabad a nemzet s szomorú, hogy Bécs, amelynek szabadságát kivittük, Bécs hálatlan. Sikra szállhatunk az igazság jogalapján. Remélhetjük, hogy nem lesz szükség második márc. 15-re. Szemben állhatunk, mert izig-végig magyar emberek állnak az ország élén s Nagyváradon is vannak oly kiváló férfiak, akikre büszkék lehetünk. Ilyen dr. Hoványi Géza (Taps). Elteti őt.

Dr. Kiss Géza jogi szempontból fejtegeti a kérdést. A kor nem haladta-e túl a márciusi eszméket. A mai nap ünnepelése nem paradoxon, de a történelem tanulságait kell figye-

lembe venni. A márciusi eszméket az ősök szellemében kell felfogni s a demokratikus szempontokat figyelembe kell venni, a magyarság szupremációjának teljes megővésével. A munkapárt nagy nemzeti munkájára üríti poharát.

Dr. Endrey Kálmán gróf Széchényi István és báró Eötvös Józsefről emlékezve meg, gróf Tisza Istvánra tér át. A magyar főnemesesség előljárt, mikor a nép részére jogokat kellett adni. Elteti gróf Tisza Istvánt.

Gábel Jakab azokra iszik, akik a fiatalság hevé a bölcseséggel párosították a nagy időben. Ma is látja a fiatal lelkesedést önzetlenül; segítsék elő ezek az idősebbek bölcseséggel végzett munkáját. A márciusi eszmékre ürítette poharát.

Beck Géza a március 15. eredményéről szól. A rendi alkotmány a mostani alkotmányra változott át. De ettől megfosztatott. 67-ben az uralkodóház szeretete felénk fordult. Azokra emeli poharát, akik a korona és nemzet közötti egyetértést ápolják.

Dr. Várady Ödön a munkapárt legutóbbi ülésére hivatkozik. Itt Hoványi Géza oly határozati javaslatot terjesztett elő, mely az alkotmány védelmére kelt. De itt kifejezésre jutott, hogy a munkapárt a radikális, demokrata eszmék megvalósítását is kívánja. Örömmel hallotta Hoványi Gyulától és Medvigytől, hogy a véderőjavaslat után a választói törvény jön.

Dr. Hoványi Géza a tényleges munka becsét fejtegeti. Ezzel lehet megszerezni, hogy elérjük azokat az óhajok és jogos követeléseket, amelyeket mindenki kíván. Váradi Ödönnek válaszolva, kijelenti hogy a munkapártban a választójog körül forrongás volt. A kormányelnök figyelmeztette a pártot, hogy várjunk, megéri a dolog. Közeledik az idő, hogy azt a törvényt a nemzet igazi érdekei megvédése érdekében oldhatják meg. A legvérmesebb radikálisok is megérték, hogy ezt a magyar nemzet érdekében kell megalkotni. Ebben az eszmében egyetértünk. Erre emeli poharát.

A társaság fél 10 órakor kedélyes hangulatban oszlott szét.

A függetlenségi párt ünnepe.

A nagyváradai függetlenségi és 48-as párt a piros fehér-zöld lobogóval és szalagokkal díszített Nemzeti étteremben tartotta március idusának ünnepét, amelyen a vezető emberek és a párt tagjai nagy számmal vettek részt.

Szokolay Tamás volt országgyűlési képviselő megnyitó beszédében lelkes, tüzes szavakkal fejtegette, a mai nap jelentőségét. A magyar nemzeti függetlenség, a szabadság, testvériség egyenlőség ünnepét üljük ma — ugymond — mi, a függetlenségi és 48-as párt tagjai, akik itt nagy számmal összejöttünk. Hogy többen is nem vagyunk, annak oka az, hogy a réti, velencei párt tagjai a saját otthonukban ünnepelnek. Egy másik párt is ünnepel a mai napon, de hogy ők hogyan fogják fel március idusának jelentőségét, azt itt nem akarom fejtegetni. Sokan hiányzanak körünkben, akiket visszatart a zsarnoki kormány önkénye. Fejtegette ezután az általános titkos, egyenlő választójog szükségességét, mert általa a függetlenségi eszme hívei az országban sokszorososan megszaporodnak.

Az ünnepi szónok dr. Stokker József volt. Az a megtiszteltetés ért, — mondotta, — hogy a mai ünnepen a márciusi serleggel kezembem én mondjam az ünnepi beszédet. Ezt a serleget Bertsey György ajándékozta a pártnak, akit csak nemrégiben választott el tőlünk a sirhalom. Bertsey nem volt mindig a mi emberünk, de közben hozta őt a függetlenségi és 48-as eszmék igazsága, amely minden polgárt, aki hallgat az eszére, szívére és az igazságszavára, közénk kell, hogy hozzon. 1848. március 15-ének emlékét, a szabadság egyenlőség és testvériség ünnepét üljük ma és szomorú dolog, hogy ezen az ünnepen nekünk a méla akkordokat kell megülnünk. Hatvannégy év telt el 1848. óta és a magyar nemzet még ma is ott van, ahol volt 1526 óta: küzdenie kell a megsemmisítő törekvések ellen. Ha körülnézünk az életben, azt látom, hogy minden gyermek,

ifju, igazi függetlenségi eszméktől van áthatva és azután sokan ott hagyják ezt az eszmét, ott hagyatja velük az opportunizmus. Magyarországi igazi függetlenségének kivívására ürítem e serleget. Zúgó éjenzés követte a szónok szavait.

Dr. Adorján Emil volt a következő felszólaló, aki azt fejtegette, hogy a 48-as eszméktől milyen kevés valósulhatott meg. Majd az általános titkos választójog szükségét hangostatta, kiemelve, hogy a magyar nemzeti hegemoniának nincs ártalmára. Rámutat a mai választási rendszer hibás voltára és a visszaélésekre, mert akiknek van is szavazati joguk azok egy nagy része nem gyakorolhatja azt meggyőződése szerint. Szükség van tehát új választójogra nemcsak a kisnerekedtek, hanem a bennszorultak szempontjából is.

Sas de azt fejtegetve, hogy az újságíróknak kétszeresen kell ma ünnepelni, mert 1841 március 15-én a szabadsajtót vitta ki, Szokolay Tamásra, Adorján Emilre, Stokker Józsefre és Justh Gyulára emeli poharát.

Ezután dr. Olasz Béla beszélt és az ünnepen, melyen lelkes hangulatban a késő órákig együtt maradtak a jelenlevők még több felszólalás történt.

A Katolikus Legényegyletben. A nagyváradai katolikus legényegylet is méltóképpen ünnepelte meg a magyarszabadság hajnalhasadásának ünnepét. Az egylet helyiségének nagytermet este 8 órára zsúfolásig megtöltötte a közönség. A programot az egylet dalárdája nyitotta meg. Az ünnepi beszédet Popity János dr. tartotta. A hazafias hévű lángról beszédet percekig tapsolta a közönség. Az igen ügyesen összeállított műsornak minden pontja lényesen sikerült. Az ünnepélyt tagfelvétel fejezte be.

Magyarcsékén a tanítók igen szép sikerű ünnepélyt rendeztek román ajku tanítványaikkal. Az iskolai ünnepélyeken jelen volt a magyarcsék-i intelligencia is, mely a legnagyobb meglepetését nyilvánította a tanítók sikeres fáradozása felett.

Budapestben.

Lobogódiszben volt a főváros; nemcsak a magánházakon, hanem a középületeken is zászlókat lenget az enyhe márciusi szél. Az ünnep természetesen főként a fiatalok ünnepe. Az iskolákban mindenütt szüneteltek az előadások, ehelyett a legtöbb iskolában márciusi ünnepélyeket rendezett a tanulóifjúság s szavaltokkal és felolvasásokkal áldozott március tizenötödike emlékének.

Március 15-ike megünnepléséből az egyetemi ifjúság vette ki főleg a részét. Az Egyetemi Kör elnöksége délelőt féltizenegykor kezdte meg márciusi ünnepélyét a Vigadó nagytermében. Az ünnepélyen megjelentek: Balogh államtitkár, továbbá a rektor vezetésével az összes egyetemi tanárok, a függetlenségi pártok több tagja, a kaszinók, körök és asztaltársaságok küldöttségei.

Az egyetemi énekhar élénkelte a himnusz, amely után Drehr Imre, az Egyetemi Kör irodalmi szakosztályának elnöke tartott magvas megnyitóbeszédet. Most Hercegg Ferenc, a Petőfi Társaság elnöke tartott hatalmas szárnyalású ünnepi beszédet, amely mély hatást tett a hallgatóságra. Ezután P. Márkus Emilia szavalt a következőket, majd a Kócsai Antal zenekara kuruc nótákat játszott. Kürthy József, a Magyar Színház tagja a Talpra magyar-t, majd a közönség a himnusz éneklése közben távozott el a szép ünnepélyről.

Délután az egyetemi ifjúság a Petőfi-szobornál rendezett nagyszabású ünnepélyt.

A Katholikus Kör negyedik közmívelődési estélye.

Tegnap tartotta a nagyváradai Katholikus Kör a premontrei főgimnázium dísztermében negyedik közmívelődési estélyét, mely tartalmas programjával egy cseppet sem maradt mögötte az eddigieknek. Nagyvárad intelligens közönsége mind fokozottabb, nagyobb érdeklődéssel kíséri ezeket az előadásokat és minden alkalommal színiültig megtölti a termet.

Tegnap is nagy közönség gyűlt össze az előadások meghallgatására. Elegáns hölgyek foglalták el a széksorokat és a nagyváradai katolikus társadalom javarésze ott volt tegnap a közmívelődési estélyen, amely mind beleilleszkedett a márciusi ünnepélyek keretébe.

A közmívelődési estély fénypontja dr. Krüger Aladár előadása volt. Dr. Krüger Aladár mint a magyar katolicizmus egyik lelkes, kiváló harcosát nemcsak Nagyváradon ismerik, hanem az egész országban; csak most rövid időközökben tartott előadást Budapesten, Aradon, Pécsen, mindenütt óriási hatással.

Tegnap előadását, melyet *A modern ember szabadságesszémi címmel* tartott, mai számunkban egész terjedelmében közöljük, éppen azért bővebb kommentárt feleslegesnek tartunk hozzáfűzni.

A nagyhatású, minden ízében kiváló, az igazság hevéből áthatott, elmés beszédben a liberalizmus hazugságait mutatta ki. A közönség az előadót lelkesen ünnepelte.

Az éjlenzések lecsillapulta után zeneszám következett: Szalay Elemér adta elő zongorán Beethoven As-dur variációit és Aggháry magyar rapszódiját. Szalay Elemér a legszebb reményekre jogosító művésztelenség; öccse Szalay Stefániának, ami meg is látszik tudásán, alapos készültségén. Játéka precíz, biztos, feltétlenül uralkodott mindkét darabon s azok technikai nehézségeivel egészen könnyen küzdött meg. A közönség a fiatal művészt rajos tapsokkal jutalmazta.

Végül dr. Popitz János Komjáthy Jenő *Március* című kötetét szavalta el a töle megszokott bravúrral, a közönség élénk tetszése mellett.

A cenztochauri bűnpör.

A cenztochauri bűnpör a petrikauri törvényszék ítéletével nem ért véget. Petrikauból ugyanis jelentés érkezett, hogy Macoh Damaz kiutasított szerzetes, akit a törvényszék 12 évi fegyházra ítél, megszökött a fegyházból két megvesztegetett fegyházor közreműködésével. Az *Országos Fővárosi-Égyesület Védőirodája* siet felhívni a közfigyelmet erre a végtelenül nagyfontosságú fordulatra, mert Macoh Damaznak hivatalos közegek közreműködésével történt szökése, helyesebben megszöktetése a legfényesebb bizonyítéka annak, hogy ebben az egész ügyben az orosz államhatalom a bűnszervező főbűnös. Katholikus gyűlölet és politika sugallta az orosz belügyi kormányt az a szégyenletes szerepet, amellyel a cenztochauri megdöbbentő eseményeket és a bűnpert felidézte. Az orosz államhatalom mindenáron és minden eszközökkel kompromittálni akarta a világhírű cenztochauri kolostort, hogy aztán a mesterségesen támogatott botrányokból tökéletesen kovácsolhasson az általa gyűlölt és üldözött katolikus egyház ellen és a katolikus vallású lengyel nép ellen. Erre a célra az orosz belügyi kormány illetéktelenül és hatalmi erőszakkal beleavatkozott a cenztochauri

pálos kolostor ügyeibe, lehetetlenné tette a kolostor felsőbb egyházi és püspöki felügyeletét, erőszakosan megszüntette a Rómával való összeköttetést és 1895-ben egyszerűen adminisztratív úton minden cánoni szabály negligálásával Rejmann Oszéb személyében egy hiányosan képzett és minden hivatás nélkül, pusztán számításból és orosz kormányügynökök ösztönzésére a pálosok közé lépett egyént nevezett ki perjelé. Rejmann, sajnos, ily módon 1910 júniusáig állt a cenztochauri kolostor élén, amelyben mindenben az orosz kormány kedvére járván, természetesen meglazította a szerzetesi fegyelmet s a köréje csoportosuló hasonló erkölcsű fiatal rendtagokkal együtt (Macoh és társai) valóságos bűnfészékké tette a jasznagorai kolostort. Amik Rejmann perjelsége alatt történtek, azokról tudtak a kolostorban sűrűn megforduló és Rejmannékkal mulatozó orosz tiszték és államhivatalnokok, tudott róla az orosz belügyminisztérium, — de nem tudott, mert nem tudhatott róla, a püspök, még kevésbé a Vatikán.

Hogy Rejmannal mennyire egyetértettek az orosz hatóságok, bizonyítja az, hogy amikor a szigorúan szerzetesi életmódot folytató Przedziecky Pius és több rendtársa nyíltan felszólaltak és Rejmann perjelt a szerzetesi fegyelem megtartására kérték, — Rejmannnak csak egy szavába került és az orosz kormány Oroszország belsejébe száműzte P. Pius, a lázadó rigoristát.

Rejmann az orosz kormányhatalom számára kitűnő segédesszökönek bizonyult (de éppen ezért, mert mint volt kormányügynök a petrikauri tárgyaláson koronatanaként az orosz kormányról esetleg igen kellemetlen dolgokat árulhatott volna el, — jóval a tárgyalás előtt Amerikába engedték szökni), de kitűnő esszökönek bizonyult Macoh Damaz is, aki nemcsak botrányok rendezésével volt megbízva, hanem azzal is, hogy mint az Ochraha, vagyis az orosz politikai titkos rendőrség kémje, a lengyel zarándokok politikai titkait fűrkéssze. Csak természetes, hogy az orosz kormány lehetőleg csinján bánt ezzel a két megtévelyedett esszökövel.

Amikor 1910. júniusában a cenztochauri kolostor tisztességes elemei kerekedtek felül és Rejmann helyett R. P. Velonszky Jusztint választották perjellé, az orosz kormány nem erősítette meg Velonszkyt. Az új perjel Macoh Damazt és társait nyomban kizárta a kolostorból, de a hivatalos elbocsátásra nem kerülhetett a sor, mert Velonszkyt az orosz kormány mind mai napig nem erősítette meg.

A petrikauri törvényszék ezért ítélte feltűnően enyhén a gyilkos Macoh Damaz fölött, holott tudvalevő, hogy az orosz bíróságok más csekélyebb bűnökért is halált és szibériai száműzetést osztogatnak. De a gyilkos Macohot nem itélték halálra, hanem csak 12 évi fegyházra és mindjárt az első napokban megszöktették, megengedték szökni börtönéből, mint ahogyan jó előre megszöktették Rejmann is.

Mindezek után minden elfogulatlanul gondolkodó ember be fogja látni, hogy a cenztochauri bűnpör az egyházat és a római kuriát nem érheti vád. Az orosz kormányhatalom és vele együtt a katolikusellenes sajtó hiába akar ebből az ügyből tőkét kovácsolni az egyház ellen: a petrikauri törvényszék ítélete nemcsak a bűnösöket sújtja, de sújtja egyúttal magát az orosz államhatalmat is, amely nem átalotta céljait ilyen alacsony eszközökkel elérni akarni.

* Elmaradt közgazdasági előadás. A Bihar megyei Pénzügyi Tisztviselők Szövetsége részéről *felelő hó 17-re jelzett Bánfi-féle előadás*, közbejött akadályok miatt elmaradt. Ennek ellenében azonban ma este a *Fekete Sas* újságban a pénzügyi tisztviselők társas vacsorája okvetlenül megtartatik.

UJDONSÁGOK.

* Gyorsvonat Nagyvárad és Fiume között. Nemcsak Nagyváradnak, de egész Kelet és Észak Magyarországnak fontos érdeke, hogy életbeléptessék a közvetlen fiume-nagyváradai gyorsvonatot, sőt a Máv. igazgatósága meg is tette az előkészületeket, hogy az új tanszverzális vonalon gyorsvonatok is járhasanak. Alapozták a pályát, kicserélték a síneket, ott, ahol eddig csak másodrangú pálya volt s úgy tervezték, hogy májusban már beállítják a közvetlen gyorsvonatot Nagyvárad és a tengerpart közt. Most azonban azt látjuk, hogy májusra még nem lesz közvetlen gyorsvonat, mert az algyői vasúti hid nem elég erős és előbb azt kell kicserélni. Így csak októberre marad az új gyorsvonat beállítása a menetrendbe.

* Ref. esperesválasztás. Az érmihályfalvai református egyházmegye esperesi helyét választás útján tegnap töltötték be, amennyiben tegnap bontották fel a beérkezett szavazatokat. A szavazatok kivétel nélkül Végh József érsemjéni lelkészre estek s így az érmelléki esperesi helyre egyhangulag őt választották meg.

* A Csesztivó-telkének beépítése. A Nagyváradon tapasztalható lakásmixériák, úgy látszik, a városi tanácsot is cselekvésre sarkalják. A munkaházak építése csak egyik része annak az akciónak, amellyel segíteni vélnék a már mindjobban elviselhetetlenné váló lakásdrágaságon, de ezen kívül más módokat is tervbe vett a tanács, hogy a szerényebb igényű kistisztviselők és hasonló anyagi viszonyok között levő polgárságot megfelelő lakáshoz juttassa. A városi mérnöki hivatalban most dolgoznak egy tervezeten, amely szerint a Csesztivó-intézet területét beépítik s a mostani épületekből csak a körös-utcai oldalon levő emeletes épületet hagyják meg mai állapotában. A Dúdek-utcában levő földszintes ócska ház helyére és a jelenlegi semmit sem jövedelmező kertbe 40 két szobás lakást terveznek, amely egészen modern beosztással bírna; így minden lakásban lenne két-két lakó szobán kívül, fürdőszoba, előszoba, konyha, kamara. Eppen a megfelelő modern berendezésű két szobás lakásokban van Nagyváradon a legnagyobb hiány. A város akciójának azonban csak az esetben lenne meg a kívánt sikere, ha a város, a Csesztivó-alap érdekeinek figyelembevételével, méltányos lakbéréket állapítana meg s nem szaporítaná a lakásuzorások számát. Ha ily módon meglehet oldani a kérdést, akkor jótékony hatással lenne ez az akció is a jelenlegi lakbérmixériák enyhítésére.

* Bárdos Odön temetése. Néhai Bárdos Odön hullája holnap érkezik meg Abbaziából a nagyváradai pályaudvarra. A temetés is innen fog végbemenni vasárnap délután 5 órakor.

* Fizetéseképtelenség. A bécsi hitelerő védegyelet jelenti, hogy a *Stern* Gyula nagyváradai kereskedő cég fizetéseképtelen.

* Régi pénz lelet Bihar diószegen. Csak nemrég bukkantak nagyobb régi pénz leletre Bihar diószegen és most ismét újabb letről kapunk hírt. Mint tudósítónk jelenti ott Sándor József birtokos házának lebontása alkalmával 710 drb régi pénzt találtak. A talált pénzdarábokat az alispán útján fel fogják terjeszteni a miniszterhez.

* 48-as honvéd özvegyének. A belügyminiszter tegnap tudatta az alispánnal, hogy özv. *Rajcsányi* Alajosné derecskei 48-as honvéd főhadnagy özvegyének 648 korona nyugdíjat állapított meg.

* Egy kivándorolt szerencsétlenség.

Kerekes András piskolti lakos még 1906-ban kiment Amerikába, hogy ott biztosítsa megélhetését és vagyont szerezzen magának. Kerekes egy évig dolgozott és nem gazdagodott meg, sőt a legnagyobb nyomorral küzdött, mikor a Carnegie-féle vasbányákba jutott. A szerencsétlen ember a bányában baleset folytán elvesztette a jobb kezét, úgy, hogy kénytelen volt közkielégítésen hazajönni. A bánya tulajdonosa 300 dollárt adott végkielégítés címén Kerekesnek, aki a pénzt csakhamar felélte s most újabb követeléssel lépett fel. Tegnap a főszolgabíró utján kérvényt adott be az alispánhoz, akit arra kér, hogy a külügyminiszter utján kártérítés címén 10000 dollárt követeljen a vasbányatulajdonosától.

* Ifjúsági előadás a Vigadó moziban

Tegnap délutánra ifjúsági előadást hirdetett a Vigadóbéli legújabb mozgófénykép vállalat. Természetesen az ifjúság zsufozásig megtöltötte a termet. Mi akik hozzá vagyunk szokva, hogy az ifjúsági előadások olyan természetiek, hogy azokból az ifjúság okuljon, megbotránkozással láttuk leperegni egyik képet a másik után, anélkül hogy a rendőrség beleavatkozott volna. Vagy talán a rendőrség és a mozi tulajdonosa erre az előadásra legalkalmasabbnak talált házasságtörési drámákat, kínai kivégzéseket stb? Szeretnők tudni, hogy mi köze van ezekhez az ifjúságnak és hogy honnan vett annyira bátorságot magának a vállalat, hogy a tanárikart is félrevezesse. Hiszen ha ez a színházban történt volna a színügyibizottság joggal leckéztethette volna meg az igazgatót. Vagy a mozi ha mindjárt a Vigadóban van is, minden felelősség nélkül garázdálkodhat. Remélhetőleg a tanárikar a jövőben nem fog engedélyt adni az ifjúságnak, hogy a Vigadó-mozi ifjúsági előadásán megjelenjen. Lehetséges különben, hogy a vállalat ezeket a képeket találta a legtanulságosabbaknak és legsolidabbaknak, de akkor milyenek lehetnek a többiek?

* Csak MAUTHNER-féle magvakat vásárolnak helyesen gondolkodó, számító gazdák és kertészek még akkor is, ha mások olcsóbbak volnának, mert tapasztalatból tudják, hogy ez csakis a magvak rovására és a vevők kárára lehetséges.

* **Veszedelemes szomszédság.** Eled környékén Klár Antal mészégető telepén nagyobb szabású robbantásokat végeztek. A robbantás folytán a közelben lévő Viztyák József nevű földmives háza valóságos mészbombázásnak van kitéve. A felrobbantott mész ugyanis iderepül és veszélyezteti a házbelieket. A főszolgabíró az alispán tanácsát kéri, hogy mitévő legyen. A robbantás tényleg veszélyezteti a házat. A főszolgabíró az iránt intez kérdést az alispánhoz, hogy mitévő legyen, lebontassa-e (?) a házat, vagy pedig védőtallal látassa el.

* **Modern uri fodrászat, manicűr, pedicűr, villanyos »arcmassage« és olvasóterem.** Nagy Sándor-u. 4. MARTON JOZSEF. Telefon sz. 775.

* **Teljesen kiárusítja** Vajda Sándor Rákóczy-uton a selyem, csipke, batist, grenadin és szövét áruraktárát. Ezen üzletben csak a legfinomabb árak vannak és olyan olcsón kerülnek eladásra, amilyen árakon még eddig egyetlen üzlet sem árusított.

* **Husvétii tojásvásár.** A mily szép ünnepe a husvét, oly szép az ASZÓDY husvétii cukorkái és hozzá rendkívüli olcsó árban kapható. Főüzlet Kossuth-utca, fióküzlet Kert-utca. Loosolásra szánt kis tojások rendkívül meglepők.

* **Nincs itt a vadászat!!** Megkezdődött a tilalmi időszak, de az igazi vadász most már fokozott buzgalommal irtja a ragadozó vadakat s ha kellő sikert akar elérni, úgy fegyverét és patron szükségletét szerezze be szakembertől. Továbbá a legalkalmasabb idő a fegyverek teljes rendbehozására most van, míg a szalonkázás meg nem jön, tehát mindenkinek saját érdeke, hogy fegyverei rendben legyen mire újból szüksége lesz rá. A legelőkelőbb fegyvergyárosok fegyverei állandóan nagy választékban készség mellett található LADÁNYI JÓZSEF puskaművesnél, Nagyvárad, Rákóczi-ut, Moskovics palota. M. kir. löporáruda. Telefon 269. — Tanoncz felvétetik.

SELYEM TRIKÓ, GUMI TRIKÓ ÉS HALCSONTNÉLKÜLI FÜZŐ

eredeti párisi szabadalmazott gyártmány, csak

Rosenzweig Rózánál

kapható. Szalárdi-utca 9.

Különleges felöltők, kosztümök, blouzok és gyermekruhák a legnagyobb választékban

Spitzer Béla

női és gyermekruha áruházában

Rákóczi-út.

A legfinomabb angol és francia ruha-vállalat!!

Olcsó szabott árak!

SZÍNHÁZ.

Heti műsor:

Szombat: Leányvásár.
Vasárnap délután: Ezred apja, este: Cirkusz gyermeke, (új operette.)

A Leányvásár kerül ma este ismét színre. A szezon slágeroperettje gyors léptekkel közeledik a huszonötödik előadás felé. A mai előadás a régi sikeres szereposztásban megy.

Az Ezred apja délután. Ezt a kacagtató bohózatot eleveníti fel a színház igazgatósága vasárnap délután. Az ötletes bohózatnak nagy sikere volt az ősszel és így vasárnap is zsufozott ház fog gyönyörködni a darabban.

A Cirkusz gyermeke. Színházi körökben régen nem néztek olyan nagy érdeklődéssel premier elé, mint Eisler operettjének, a »Cirkusz gyermeke«-nek bemutatója elé. Eisler nem kell bemutatni a közönségnek, helyette beszélnek nagyszerű operettjei, a Vándorlegény, a Hallhatatlan lump és még egy néhány pompás operette. Erdélyi Miklós áldozatkészsége ez alkalommal is megelőzte az összes magyar színpadokat. A Cirkusz gyermekét a fővárosi és vidéki színpadokat megelőzve hozza színre a nagyváradai színtársulat. Eisler operettje irenetikus sikert aratott Bécsben, ahol hónapszámra vonzott zsufozott házakat. A romantikus operettre nagy gondot készült az énekes ensemble. Hetek óta tartanak az ének és tánc próbák a Cirkusz gyermekéből s így bizonyos, hogy a kellemes melódiákkal és ügyes szövegkönyvvel rendelkező operette nagy sikert fog aratni a vasárnapi premieren.

IRODALOM.

A Zászlónk ifjúsági lap legújabb száma ismét kiválóan érdekes tartalommal jelent meg. A boríték rajza is stilszerű március 15-höz: egy agghonvéd és egy ifju diák ölelése. A lap élén László Alajos szerkesztő megragadóan izzó hazaszeretettel ír az aradi ereklje muzeumról. Utána következik Radványi Kálmán verse: Levél az aradi várból címen. Kedves dolgot ír Gyulay Adám »A seelandi hős fiuk«-ról. Igen tanulságos Vörösváry Ernő cikke: mire való a légy? Zsoldos László folytatja regényét. Még több vers, próza, apróság mellett a remek képekkel díszített füzet Brüsszelt ismerteti írásban és képből. A pompás ifjúsági lapot mélyen ajánljuk a kath. tanuló ifjúság figyelmébe. Előfizetési ára egész évre 2 korona. Megrendelhető: Budapest, VII. kerület, Damjanich-utca 50. szám.

TANÜGY.

Az iskolai naplók vezetése. A tanfelügyelő legutóbb tartott ellenőrzési körútja alkalmával azt tapasztalta, hogy a tanítók nagy része igen rendetlenül kezeli a vezetésére bízott hivatalos könyveket. Így a rendtartási napló sok helyen egyáltalán be sincs kötve. A lapok szét vannak hányva. A naplónak ilyen rendetlen kezelése fegyelmi vétséget képez, miért is a tanfelügyelő most szigorú körrendeletet intézett a tanítókhöz, hogy a naplókat pontosan vezessék, mert ellenkező esetben a megfelelő eljárást fogja alkalmazni.

ZENE ÉS MŰVÉSZET.

Kamarazene-estély.

A mai hangverseny.

Ma este négy izzótehetségű magyar művész mutatja be a klasszikus zeneművészet oltárán áldozatát a Csarnok nagytermében: ma lesz az első és egyetlen, mérsékelt helyáru kamarazene hangverseny...

Két jeles nagyváradai zenepedagógus, két tanár, a művészelkü Szalay Stefánia és Fischer Ervin fogódzott össze két országosnevű művészszel, Gabriel Ferencel, az állami szint. zenekar kiváló hangversenymesterével és Altschul Miksával, a nagystíliu cellóművésszel, hogy utat törjön Nagyvárad zenei kulturájának terén és meghódítsa a közönséget a magasabb, tisztultabb zene számára.

A hangverseny előreláthatólag zsufozott nézőtér előtt fog lefolyni a legteljesebb siker jegyében.

A még meglevő jegyeket Vidor Manó árusítja.

A hangverseny műsorát itt adjuk:

I. Schubert Trio Op. 99 a) Allegro moderato; b) Andante un poco mosso; c) Scherro; d) Rondo Allegro vivace, Zongora: Szalay Stefánia; hegedű: Gabriel Ferenc; cello: Altschul Miksa.

II. Beethoven zongoraversenymű Es-dur. Zongorán előadja: Fischer Ervin; második zongorán kíséri Szalay Stefánia.

III. Mendelssohn Trio D moll a) Molto Allegro; b) Andante; c) Scherro; d) Allegro assai appassionata. Zongora: Fischer Ervin; hegedű: Gabriel Ferenc; cello: Altschul Miksa.

IV. Reinecke változatok Gluck témája fölött. I. Zongora: Szalay Stefánia. II. zongora: Fischer Ervin.

Igazságszolgáltatás.

Tizenegy éves betörő. Egy 11 éves betörő gonoszsága foglalkoztatja jelenleg az érminályfalvai csendőrséget. A betörő Irós János ottani lakosnak 11 éves István nevű fia. Ez a rakoncátlan gyermek a szomszédos özv. Sáska Sándorné lakásában feljutott a padlásra, ahol a kéménybe mászott és onnét leereszkedett a konyhába. A kis betörő Sáskáné záros ládját feltörte és abból 49 koronát ellopotott. A gyermek a lopott pénzt édesatyjának adta át. A betörőt csakhamar észrevették és megindították a nyomozást, melynek során a csendőrségnek sikerült is a tettest elfogni. A gyermek mindent beismert. A vizsgálat úgy a gyermek mint szülei ellen folyik.

TÁVIRATOK.

A főkapitány és az ügyész merénylője.

Budapest, márc. 15.

(Saj. tud.) A bíróság tudvalevőleg Mézáros Pál rendőrt, Hérics Tóth Lajos ügyész merénylőjét 1 évre ítélte el. Ma a rendőrfőkapitány megjelent Sélley Barnabás főügyésznél és sajnálatát fejezte ki a történetek felett. Ezt a sértett ügyész előtt is megismételte a főkapitány, kinek eljárása nagy meglepetést keltett.

Bosznia autonómiája.

Bécs, márc. 15.

A boszniai tartományi tanács tagjai tegnap visszautaztak Szerajevóba. A bécsi tárgyalásuk értesülésünk szerint eredménnyel végződött és az anektált tartományok kormányzata a legközelebbi jövőben gyökeres reformon megy keresztül. Tegnap gróf Berchtold, Bilinski és Auffenberg közös miniszterek két óra hosszat tárgyaltak Potiorek tartományi főnökkel a reform tervezetéről. Ha a javaslat készen lesz, azt bemutatják az osztrák és a magyar kormányoknak. A javaslat az eddigi bosnyák autonómiát nagymértékben kibővíti és Bosznia kormányzatát szinte teljesen önállósítja.

A merénylet után.

Róma, márc. 15.

(Saj. tud.) A királyi pár mellett tüneményesen tegnap az összes néposztályok résztvettek. A tömeg az osztrák magyar nagykövetségi palotta előtt éltette a nagy követet. A királyi palota előtt legalább 100.000 ember volt együtt. A király megmutatta a népnek a kis Umberto trónörökösét. A királyné igen meg volt hatva, többször törölte könnyeit.

A Tribuna szerint a merénylet valótlan, folyton sir és anyját akarja látni. Az orvosok megállapították, hogy a merénylet szellemileg teljesen normális ember.

Róma, márc. 15.

Lang őrnagy állapota változatlan, valószínűleg műtetre lesz szükség. A merénylet azt mondja, igen sajnálja tettét, folyton sir, nem akar táplálkozni.

Török győzelem.

Konstantinápoly, márc. 15.

A hadügyminiszterhez érkezett távirat szerint az olaszok márc. 12-én nagy vereséget szenvedtek Tobruk mellett. Az olaszok kétezernél több halottat vesztek, az arabok vesztesége mindössze 35 halott.

Rablógyilkosság az országuton.

Miskolc, március 15.

Gulyás Gusztáv sajjócecegi földbirtokost az országuton a község határában halva találták. A vizsgálat megállapította, hogy Gulyás szerdán elindult hazulról, hogy a Miskolci vásáron egyet-mást vegyen. Utközben valaki megtámadta, megölte és kirabolta. A csendőrség keresi a gyilkost.

REGÉNYCSARNOK.

HELÉN.

Írta: Schmidt Amália. — Fordította: N. M.

(Folytatás)

72

Szeptember tizenkettedikén az utolsó munkások is elhagyták Goldbecket és Constance örült, hogy a lármának és nyugtalanságnak vége van.

Az egész mégis nagyon megerősítette őt; mert ezen félreeső vidéken kevés ügyes munkás találtatván, neki mindenütt jelen kellett lennie és nemcsak eszméit közölnie, hanem azok kivételére is felügyelnie.

A tevékenységhez szokott nőnek öröm lett volna ez; de Constance még ideig maga soha semmiről sem gondoskodott és komolyan valaminek létesítésén soha nem fáradozott. Eddig a rövid parancs, egyszerű kimondása annak, amit kívánt, elég volt, hogy akarata teljesüljön; most először életében kellett embereire komolyan felügyelnie, a lomhákat sarkalnia, az ügyetlenek hibáit javítania, sőt az ostobák sok olyat, amit végkép nem akartak fölfogni, fölfoghatóvá tennie.

Constance hetekig lelke volt az egész háznak és Ostitz, ki ezen erélyt és kitartást, melyre ő maga képtelen volt, a legnagyobb mértékben csodálta, nem tudta, hogyan hálálja meg kellőképpen nejének ezen fáradozásait, melyeknek az ő élvezeteért és házának becsületeért oly jókedvvel alávetette magát.

Szegény jó ember! Még csak nem is sejtette, hogy Constance sem az ő, sem a meghívott vendégek nagy tömegének kedvéért egyetleneget szobát sem hozott volna rendbe. Az egész erőfeszítést csupán azért tette, mivel az öreg Bruchland bárót akarta Goldbeckre meghívni és mivel az öreg urral való ismeretése sokkal fölületesebb volt, hogysen őt felülnés nélkül meghívhasse, hacsak nem ily ünnepély alkalmával, midőn sok más, tőle épen oly távol álló emberek is jöttek Goldbeckbe.

Azon reggelen, melyen az utolsó munkások is elhagyták Goldbecket, a reggeli után így szólt férjéhez Constance:

— Igaz, hogy még több napunk van vendégeink megérkezéig, de nem gondolod-e kedves Ostitz, hogy okosan tennénk, ha mindjárt megkezdendők a szobák elosztását? Nem oly könnyű e tekintetben egyszerre helyesen intézkedni; azért jobbnak látám ezt annak idejében megkezdeni.

Semmi sem jöhetett alkalmasabb időben a fiatal vár-urra nézve, mint ezen indítvány; mert most, midőn a rendezkedések be voltak végezve, már-már unatkozni kezdett. Tehát megkezdte a ház bevándorlását.

A nagy termeken sebesen haladtak ke-

resztül; hiszen ezek kétségtelen rendeltetéssel bírtak, mint ét-, tánc- vagy társalgó-termek; itt nem kellett semmi meggondolni. De amint a vendégszobákhoz érkezének, nehézségek mutatkoztak.

Constance e szobát egy hölgy számára jelölte ki, férje egy urnak szánta; ama szoba igen világos volt S. grófnénak, aki szemgyengeségben szenvedett, a másik igen nagy és félreeső volt egy idegyöngye bárónő részére.

— Kár, — vélekedett Ostitz, — e szobát, ezzel a cabinettel mégis valamelyik tekintélyesebb személyiségnek kellene adni.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Gabona üzlet.

Borgida Béla és Társa jelentése Budapest.

A gabonatözdén tegnap változatlan volt az irányzat.

Határidők sárlata:

Áprilisi buza	— — — —	11.67
Októberi buza	— — — —	10.85
Áprilisi roze	— — — —	10.12
Októberi roz	— — — —	9.07
Áprilisi zab	— — — —	9.94
Októberi zab	— — — —	8.34
Májusi tengeri	— — — —	8.75
Juliusi tengeri	— — — —	8.72

Budapesti értéktözde.

Magyar Általános Hitelbank nagyváradi fiókjének távirati jelentése.

Magyar hitelrészvény	— —	857.50
Osztrák hitelrészvény	— —	653.50
Jelzálogbank	— —	487.50
Leszámitoló és pénzváltó	— —	565.—
Közuti vasut	— —	788.50
Osztrák államvasut részvény	— —	742.75
Salgótarjáni közsén	— —	72.1—
Városi vasut	— —	426.—

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Meghívás.

Az Olaszi Takarékos és Hitelszövetkezet (Nagy-Váradon) 1912. évi március 23-án szombaton d. u. 3 órakor a Belvárosi Takarékpénztár helyiségében

rendes évi közgyűlést

tart. A közgyűlésre a szövetkezet tagjait tisztelettel meghívja

Nagy-Várad, 1912. március 16-án

az Igazgatóság.

A közgyűlés tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése és annak kapcsán a felügyelő-bizottság véleményes jelentése az általa megvizsgált könyvek és számadások vezetéséről, illetve kiállításáról és a felmentvény megadásának kérdése.

2. A hatodik évtársulat üzletreszei utáni osztalék meghatározása.

3. A szövetkezet bármely tagja által a közgyűlést 8 nappal megelőzőleg írásban benyújtott indítványok tárgyalása.

MEGJEGYZÉS. I. Az alapszabály 20. §-a értelmében a lejárt hatodik évtársulattal szembeni követelés csakis a közgyűlés napjától számítandó egy éven belül érvényesíthető.

II. Miután ez a közgyűlés most már második ízben hivatott egybe, az »Alapszabály« 22. §-a értelmében a megjelenendő tagok és az általuk képviselendő üzletreszek számára való tekintet nélkül határozatképes leendő.

Bükkfa parkett

fedélcserép, mész, cement, gipsz, fedéllemez, elszigetelőlemez, nád,

Budweissi kályhák

Kondor Dezső

Nagyvárad, Nagypiac-tér 1. Telefon 969.

Értesitem

a n. érd. közönséget, hogy a mai naptól kezdve minden nap friss lóhúsból készült virstli, szalvaládé, páriser, szalámi és mindennemű füstölt húskészítmények kaphatók a Szent László téri hussátor mellett. Tisztelettel

STOLCZ HENRIK.

Ungváry és Tokai

Bankbizományi birtokvásárlási, eladási és erdő becselési irodája

RAKÓCZI-UT 10. SZAM.

Szőlő-

oltványokat

szállít amerikai sima és gyökeres vesszőket különféle fajokban, fajtisztaságért jótállva legdusabb választékban a már évek óta elsőnek és legmegbízhatóbbnak Kisküküllőmenti első szőlőoltvány-telep ismert

tulajdonos: **CASPARI FRIGYES**

MEDGYES, 30. sz. (Nagyküküllő-megye.)

ooo Tessék árjegyzéket kérni! ooo
Az árjegyzékben található az ország minden részéről érkezett elismerő levelek, emellett minden szőlőbirtokos megrendelésének meglétele előtt az ismerős személyiségektől úgy szó, mint írásbelileg bizonyosságot szerezhetsz magának fenti szőlőtelep megbízhatóságáról.

Kossuth Lajos-utca 4. sz. alatt egy, modern 3 szobás emeleti lakás, szükséges mellékhelyiségekkel

május 1-től kiadó.

Értekezhetni a Polgári Takarékpénztárnál.

Értesítés.

Van szerencsém az igen tisztelt megrendelőim és a nagybecsű közönség szives tudomására hozni, hogy a KOVÁCS és LUX cégből kiléptem s üzletemet ideiglenesen

Füzes-utca 14. szám

alá helyeztem át. Készítek modern butorokat, portálékat, kávéház és üzletberendezéseket, épület-munkákat. Május 1-től villanyerőre berendezve, külön butor osztály. A n. é. közönség szives pártfogását továbbra is kérve, vagyok teljes tisztelettel

Kovács Zsigmond, műasztalos.

Lakás: Körös-utca 9.

Telefon szám 10 87.

Műhely: Füzes-u. 14.

Tisztelettel értesitem a n. érd. hölgyközönséget, hogy külföldi tanulmányutról visszatérve, megszereltem a külföldi modelleket,

a legújabb divat szerint úgy készítek, mint francia munkát és javításokat olcsó árban készítünk.

Szives megkeresést kér

Kohn Simon

női-szabó

Teleki-utca 40. Incze-ház.

Sarkadi és Szánthó TORONYÓRA GYÁRA

Nagyvárad, Damjanits-utca 30.

Ajánlja 1 héten egyszer felhuzandó és 1 napban egyszer felhuzandó toronyóráit „szegecs” és „szabadlengésű” járattal, réz kerekekkel. — Olcsó árak.

TÖBB ÉVI JÓTÁLLÁS.

VILLANYERŐ BERENDEZÉS.

SAJÁT HÁZ. ÁRJEGYZÉK KIVÁNATRA.

Fecském hova szállsz!

stb. kuplékat, katonai és cigányzene játsza az „EUFON” tölcsérszerű beszélgő gép,

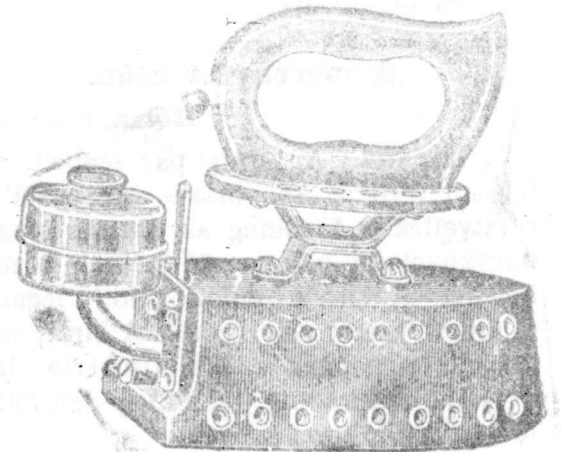
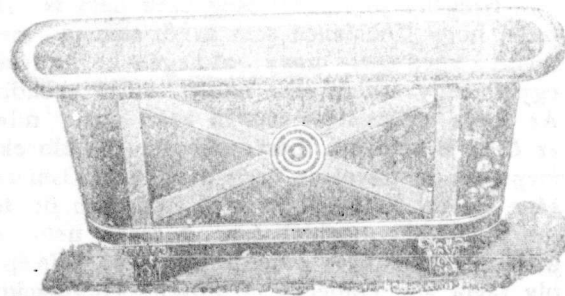
mely 5 legújabb duplalemezzel csak 40 korona. Wagner Hangszerkirály-nál, Budapest, József-körút 15. szám. — Gyorsjavító műhely. — Használt lemezeket becsérel. Nagy lényképes árjegyzék ingyen.

VARJU FERENC

műbútor asztalos

DAMJANICS-UTCZA 30. SZ.

Készít minden néven nevezendő modern butorokat stb. — Elvállal javításokat jutányos árban.

Fürdőkádakból

legnagyobb választék minden nagyságban.

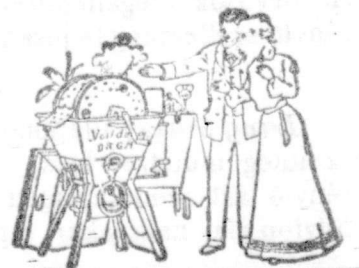
Ruha mosó és mangorló gépek, modern konyha berendezések kizárólag

TARSOLY és RISZTÓ

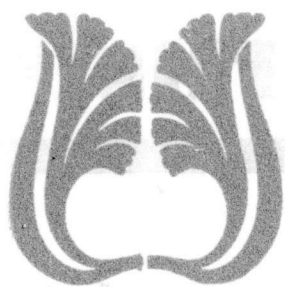
különlegességek vaskereskedésében

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Telefon 390.

Radó Samu és Tsa
kenderfonó-ipartelepe
Nagyvárad, Kossuth Lajos-utca 22.
(A káptalani uradalom bérházában.)

Legelőnyösebb beszerzési forrás

mindennemű kötélárú, zsinórok,
zsinegek, fonalak, hálók, vásznak,
zsákok, vízhatlan és nyers pony-
vákban, mezőgazdasági, ipari és
háztartási célokra.

Telefon 240.

Az eladás naponta d. e. 9 órától
és délután 3 órától kezdődik.

Feloszlatom üzletemet

evégből a teljes raktáramat

teljesen
elárusítom.

A legszebb csipkék, szövetek,
grenadinok, selymek, szala-
gok, harisnyák, olesón el-
adásra kerülnek, az elárusi-
tás csak rövid ideig tart.

Vajda Sándor, Rákóczi-út.

Az eladásra kerülő áruk a leg-
divatosabb és csakis a leg-
finomabb minőségű.

Schweizi himzések.

Bőr keztyűk.